

dr Katarzyna Walęcka-Matyja, Instytut Psychologii, Uniwersytet Łódzki
mgr Marta Kucharska, Instytut Psychologii, Uniwersytet Łódzki

Rola telefonii komórkowej w komunikacji rodzinnej w percepcji matek

Streszczenie

Ogrom przemian w społeczeństwie, jakie wywołało rozpowszechnienie i rozwój sieci internetowej oraz telefonii komórkowej jest bezprecedensowy. Trudno było przewidzieć i określić głębokość oraz rozpiętość społecznych zmian, których katalizatorem stały się nowe technologie komunikacyjne, zwłaszcza na płaszczyźnie kontaktów interpersonalnych.

Jeszcze kilka lat temu telefony komórkowe posiadała najzamożniejsza część społeczeństwa. Współcześnie posiadają je prawie wszyscy, łącznie z dziećmi. Sytuacja ta zdecydowanie wpływa na zakres oraz jakość komunikacji między członkami rodziny, nierzadko determinując relacje rodzinne.

Interesującym zatem z naukowego punktu widzenia wydaje się poddanie analizie psychologicznej fundamentalnego środowiska życia człowieka, które w naturalny sposób nasycone jest komunikacją - rodziny. Każda bowiem rodzina posiada własny, dominujący wzorzec porozumiewania się, występujący w kontekście relacji między swoimi członkami.

Tradycyjnie rozumianą komunikację rodzinną charakteryzuje pewnego rodzaju swoistość, która przejawia się w stale zachodzących, zróżnicowanych interakcjach często mających miejsce jednocześnie w różnych podsystemach rodzinnych oraz nasilających się w wyniku bliskości fizycznej i psychicznej członków rodziny.

Celem niniejszego artykułu jest przyjrzenie się zachodzącej we XXI wieku komunikacji pośredniej między członkami rodziny, dokonywanej przy użyciu telefonii komórkowej.

W celu udzielenia odpowiedzi na zarysowujące się w tym obszarze pytania badawcze o zmiany w komunikacji rodzinnej, wywołane powszechną dostępnością telefonów komórkowych, o relacje wewnątrzrodzinne oraz o potrzeby, które zaspakaja posługiwanie się telefonią komórkową, przebadano grupę osób posiadających dzieci.

Zastosowano następujące metody badawcze: ankietę oraz test Style wychowania w rodzinie M. Ryś. Założono, że grupy osób charakteryzujące się odmiennymi stylami wychowawczymi będą inaczej postrzegały rolę telefonii komórkowej w komunikacji rodzinnej.

Ogrom przemian w społeczeństwie, jakie wywołało rozpowszechnienie i rozwój sieci internetowej oraz telefonii komórkowej jest bezprecedensowy. O ile w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku obserwowano równoległy i niezależny rozwój telefonii komórkowej i Internetu, tak współcześnie technologie te są ściśle ze sobą połączone. Stworzono medium, które zrewolucjonizowało sposób komunikacji oraz przepływ informacji między ludźmi na całym świecie, niezależnie od ich przynależności kulturowej.

Rozwój szeroko rozumianej sieci¹ ma dla ludzkości i postępu cywilizacyjnego niebagatelne znaczenie. Jest ona jednym z podstawowych narzędzi komunikacji międzyludzkiej, a o zaistnienie w sieci zabiegają właściwie wszystkie grupy społeczne.

Proces komunikacji w ujęciu Z. Nęcki jest ujmowany jako wymiana werbalnych i niewerbalnych symboli, w celu osiągnięcia lepszego poziomu współdziałania między partnerami interakcji (Nęcki, 1996).

W literaturze przedmiotu można wyróżnić różne rodzaje komunikacji². W niniejszym artykule skoncentrowano się na problematyce komunikacji bezpośredniej i komunikacji pośredniej. Komunikacja bezpośrednia, w której komunikat pierwszej osoby wpływa na drugą osobę a odpowiedź drugiej osoby wpływa na pierwszą stanowi podstawę związków międzyludzkich, takich jak małżeństwo, rodzina czy grupa znajomych. Poza wyżej omówionym typem komunikacji coraz bardziej istotną rolę w życiu człowieka odgrywa komunikacja pośrednia. Dokonuje się ona przy użyciu mediów masowych. Tę komunikację można podzielić na dwa typy: środki masowego informowania (telewizja, radio, prasa) i środki masowego komunikowania się (sieć) (Braun-Gałkowska, 2010).

Aktualnie w krajach Unii Europejskiej za pośrednictwem Internetu można kontaktować się z różnymi urzędami administracji publicznej. Natomiast telefon komórkowy poza podstawową funkcją, czyli głosową, udostępnia wiele innych usług.

Zainstalowany w aparacie aparat fotograficzny czy kamera wideo umożliwia przesyłanie zdjęć drogą MMS³, obsługa plików MP3⁴ zapewnia kontakt z muzyką, większy ekran daje szansę na komunikację z wykorzystaniem funkcji wideo, zaś rozmaite aplikacje

---

¹ Pojęcie „sieć” jest rozumiane w niniejszym artykule zarówno jako sieć internetowa, jak i sieć połączeń generowanych przez telefony komórkowe.

² Omawianie poszczególnych typów komunikacji wykracza poza ramy niniejszego artykułu.

³ MMS- (ang. Multimedia Messaging Service)- komunikat multimedialny, możliwość przesyłania multimediów takich jak grafika, animacje, wideoklipy, dźwięki (pl.wikipedia.org/wiki/Polska).

⁴ MP3 (ang. *MPEG-1/2 Audio Layer-3*) oznacza taki format zapisu dźwięku, w którym zostają „usunięte” te informacje o dźwięku, które są niezauważalne lub mało istotne dla człowieka (psychoakustyczność) (pl.wikipedia.org/wiki/Polska).

internetowe pozwalają na korzystanie z bezprzewodowego Internetu, np. z mobilnych wersji portali społecznościowych. W samochodzie telefon może zastąpić nie tylko kluczyk, a także komputer pokładowy. Wyposażenie telefonu w GPS⁵ pozwala rywalizować mu z urządzeniami zaopatrzonymi w system nawigacji samochodowej. Komórki stanowią też podstawę rozwijającego się segmentu usług określanego jako M2M (machine-to-machine), w którym jedno urządzenie komunikuje się z drugim, korzystając z łączności komórkowej. Można zobrazować ten przypadek sytuacją, kiedy wyposażony w monitorujące urządzenie jacht ulegnie wywróceniu, to wtedy automatycznie przesyłany jest sygnał alarmowy do służb Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Telefony komórkowe mogą też służyć jako lotnicze karty pokładowe czy jako urządzenia płatnicze, dzięki kartom bankowym zintegrowanych z kartą sim⁶. Ciekawym pomysłem jest wykorzystanie komórki jako uniwersalnego pilota do kierowania tzw. inteligentnym domem, czyli budynkiem, w którym rozmaite funkcje, jak. np. oświetlenie, ogrzewanie zostały zautomatyzowane. Kolejnym, nowym obszarem, do którego wkracza łączność komórkowa jest telemedycyna⁷. Chodzi m. in. o wykorzystanie urządzeń np. nadzorujących pracę serca, które w razie zanotowania niepokojących sygnałów mogą automatycznie zaalarmować służby medyczne (Grzeszak, 2010).

W świetle powyższego można jednoznacznie stwierdzić, że sieć, zarówno Internet jak i telefonia komórkowa, zdecydowanie stanowi jeden z czynników odgrywających istotną rolę w komunikacji międzyludzkiej. Z uwagi na fakt, iż w niniejszym artykule skoncentrowano się na zagadnieniu roli telefonii komórkowej w komunikacji rodzinnej toteż w tym kontekście będą prowadzone dalsze rozważania.

---

⁵ GPS (ang. *Global Positioning System*) to system nawigacji satelitarnej obejmujący całą kulę ziemską (pl.wikipedia.org/wiki/Polska).

⁶ Karta sim (ang. *Subscriber Identity Module*: moduł identyfikacji abonenta) to plastikowa karta elektroniczna, która pełni funkcję klucza dostępowego do sieci komórkowej. Karta sim identyfikuje abonenta oraz przechowuje także pewną ilość niektórych danych, np. fragment jego książki telefonicznej (pl.wikipedia.org/wiki/Polska).

⁷ Telemedycyna- tzw. *medycyna na odległość* jest najnowszą formą świadczenia usług medycznych i opieki zdrowotnej, która łączy w sobie elementy telekomunikacji, informatyki oraz medycyny. Dzięki wykorzystaniu nowych technologii pozwala ona przełamywać geograficzne bariery, pozwalając na wymianę specjalistycznych informacji przesyłając obrazy statyczne, jak i dynamiczne (przesyłanie najwyższej jakości zdjęć elektrokardiograficznych czy ultrasonograficznych). Pozwala zarówno na diagnozę, jak i na terapię na odległość (pl.wikipedia.org/wiki/Polska).

We wczesnym okresie rozwoju człowieka środowiskiem najbardziej nasyconym komunikacją jest rodzina. Chcąc ująć zjawiska i procesy zachodzące w rodzinie w całym ich bogactwie i złożoności, należy przedstawiać je w podejściu systemowym. Dlatego też w niniejszym artykule przyjęto, że rodzina to złożona struktura składająca się ze wzajemnie od siebie zależnych grup osób, które dzielą historię, przeżywają jakiś stopień emocjonalnej więzi oraz wprowadzają strategie interakcji potrzebne indywidualnym członkom rodziny a także grupie jako całości (Rostowski, 2003).

Tak rozumiana rodzina ma swoistą strukturę, składającą się z wyróżnianych według różnych kryteriów podsystemów. Posiadają one własną organizację, granice, wzory interakcji. Najważniejsze z podsystemów, wyróżniane według pełnionej w rodzinie roli, są następujące: podsystem małżeński (mąż-zona), podsystem rodzicielski (matka-dziecko, ojciec-dziecko) oraz podsystem rodzeństwa (dziecko-dziecko) (Tyjarska, 2000).

Pomiędzy wymienionymi powyżej podsystemami stale zachodzą procesy komunikacji, czyli porozumiewanie się ludzi, mające na celu przekazywanie informacji, wymianę myśli lub zmianę zachowania osoby bądź grupy (Adler, Rosenfeld, Proctor, 2006).

Każda grupa rodzinna tworzy charakterystyczny dla siebie klimat życia rodzinnego, w dużej mierze wyznaczony jakością zachodzącej między członkami komunikacji. Podejmując próbę ogólnej charakterystyki komunikacji rodzinnej najczęściej określa się ją jako dominujący wzorzec porozumiewania się, występujący w kontekście relacji między członkami rodziny. Wzorzec ten, zapoczątkowany przez małżeństwo, w którym realizowane są matryce komunikacyjne z rodzin pochodzenia oraz te, które są dziedziczone społecznie, w miarę rozwoju rodziny obejmuje pozostałe tworzące się systemy (Rostowska, 2006b).

Swoistość komunikacji w środowisku rodzinnym związana jest z trzema istotnymi cechami.

Pierwszą z nich stanowi fakt, iż komunikaty są wtopione w serie stale zachodzących, zróżnicowanych interakcji, często jednocześnie, w różnych podsystemach rodzinnych.

Drugą cechą komunikacji rodzinnej, warunkującą jej swoistość jest stała bliskość fizyczna i psychiczna członków rodziny. Nasila ona częstotliwość wzajemnych interakcji, tak dalece, że trudno je w dużym stopniu kontrolować, co sprzyja wyrażaniu komunikatów spontanicznie (niewerbalnych), o małej lub żadnej intencjonalności.

Ostatnią z właściwości komunikacji rodzinnej jest zdolność członków rodziny do odczytywania komunikatów na drodze bezsłownej (Harwas-Napierała, 2006).

Proces komunikacji rodzinnej niewątpliwie wiąże się z przebiegiem wychowania i socjalizacji dziecka. Dla jego rozwoju ważny jest sposób w jaki przekazywane są zasady oraz normy moralne, emocje oraz uczucia a także wiedza o świecie. Okazuje się, że w zależności od struktury rodziny i układu ról jej członków można wyróżnić systemy posługujące się odrębnymi kodami językowymi: ograniczonym lub rozwiniętym (Przetacznik-Gierowska, Włodarski, 1994).

Rodziny wykorzystujące system komunikacji charakteryzujący się kodem ograniczonym często uzależniają mowę od kontekstu, wiążąc jej rozumienie z konkretną sytuacją. Ma tu miejsce także wyrażanie znaczeń w sposób zrozumiały tylko dla określonej grupy rozmówców. Kolejną cechą omawianego typu komunikacji jest tzw. partykularność znaczeń, tj. nadawanie słowom czy całym zwrotom językowym takiego sensu, jaki jest rozumiany przez inne osoby na tle wspólnych doświadczeń. W konsekwencji powyższego wychowanie ma charakter jednostronny.

W rodzinach posługujących się otwartym systemem komunikacji proces wychowania jest wielostronny. Rodzice, porozumiewając się z dzieckiem uwzględniają jego indywidualne cechy i prawo odmiennych od własnych doświadczeń. Ponadto stosowane przez nich znaczenia mają uniwersalny charakter i cechuje je względna niezależność od kontekstu. Znaczenia te przekazywane są w sposób dostępny dla szerszej grupy społecznej, niż grupa rodzinna (Przetacznik-Gierowska, Włodarski, 1994).

Zaznacza się, iż między porozumiewaniem się w rodzinie a komunikacją z całym światem zachodzi jedna podstawowa różnica - cena za nieprawidłową komunikację jest bardzo wysoka, bowiem emocjonalnemu wyniszczeniu ulega każdy z członków rodziny, zaś ogniwa składające się na najsłabsze podsystemy, np. podsystem dzieci, mogą doznać psychicznych urazów.

ZNACZENIE OBECNOŚCI SIECI W GRUPIE RODZINNEJ

Głębokość oraz rozpiętość zmian społecznych, których katalizatorem stały się nowe technologie komunikacyjne, zwłaszcza na płaszczyźnie kontaktów interpersonalnych była i jest nadal trudna do przewidzenia i określenia. Jeszcze kilka lat temu telefony komórkowe posiadała najzamożniejsza część społeczeństwa. Współcześnie posiadają je prawie wszyscy, łącznie z dziećmi. Sytuacja ta zdecydowanie wpływa na zakres oraz jakość komunikacji między członkami rodziny.

W literaturze przedmiotu można zauważyć różne opinie, zarówno negatywne, jak i pozytywne, dotyczące charakteru wyżej wymienionych zmian. Z pewnością jednak nie można pozostać wobec nich obojętnym (Braun-Gałkowska, Gała, Ulfik-Jaworska, 2003; Mastalski, 2008; Braun-Gałkowska, 2010; Filip, 2010).

W obszarze grupy rodzinnej obecność medium, jakie stanowi sieć ujawnia się przez kształtowanie interakcji opartych na mediach oraz modyfikowanie relacji rodzinnych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż media kształtują model rodziny, który często jest słabo lub wcale nie związany z rzeczywistością. Zjawisko to ma wpływ na tryb życia rodzin oraz małżeństw, których członkowie zaczynają ulegać myśleniu egoistycznemu i coraz bardziej są nastawieni na realizację swoich celów. W konsekwencji drugi człowiek i jego potrzeby są marginalizowane (Mastalski, 2008).

Niejednokrotnie media wyznaczają standardy życia, a także czas spotkań czy jakość rozmów. Rodzice ograniczają ilość kontaktów z dziećmi, poświęcając czas na konsumpcję treści zawartych w sieci lub powierzając mediom opiekę, a niekiedy nawet i wychowanie nad dziećmi elektronicznym mediom. Ogranicza to okazję do wymiany informacji oraz wspólnego działania, co w konsekwencji obniża poziom spójności danej rodziny (Filip, 2010).

Z drugiej strony sieć może powodować zwiększenie spójności rodziny poprzez odwrócenie ról w rodzinie. Dzieci, dzięki posiadaniu większej wiedzy o sieci i praktycznych umiejętności korzystania z niej, stają się nauczycielami swych rodziców. Sytuacja ta stwarza im okazję do wykazania się kompetencjami w tym zakresie oraz do wzmocnienia zaufania do siebie. Czasami sprzyja to zmniejszeniu nasilenia konfliktów między rodzicami a dorastającymi dziećmi.

Współcześnie, szczególnie w Europie w ramach prawa do swobodnego wyboru miejsca zamieszkania, przemieszczania się oraz w ograniczonym zakresie prawa do pracy w innym państwie często dochodzi do zjawiska migracji międzynarodowych o charakterze zarobkowym. Rozważając pozytywne aspekty sieci można zauważyć, iż umożliwia ona większą liczbę interakcji, gdyż pokonuje ograniczenia wywołane odległością, a także zmniejsza koszty komunikowania się z członkami rodziny żyjącymi i pracującymi w innych krajach.

Na uwagę zasługuje wykres nr 1 przedstawiający najczęstsze sposoby komunikowania się ludzi z przyjaciółmi. Okazuje się, że zdecydowana większość badanych (80%) preferuje kontakt bezpośredni z rozmówcą. Jednak niewiele mniej osób (75% oraz 73%) najchętniej kontaktuje się z przyjaciółmi za pomocą sieci (odpowiednio e-mail i telefon komórkowy).

W dalszej kolejności wykorzystywana jest komunikacja pośrednia za pomocą informacji tekstowej oraz telefonu stacjonarnego. Niewielka liczba badanych kontaktuje się z przyjaciółmi wykorzystując forum czy blog.

Wykres 1. Udział procentowy różnych sposobów komunikacji z przyjaciółmi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Digital World Digital Life, www.tsglobal.com, grudzień 2008, s. 7.

Niezaprzeczalną cechą komunikacji przez telefon komórkowy jest fakt, iż pozwala ona w pewnym znaczeniu kontrolować rozmówcę, tj. sprawdzać czym aktualnie się zajmuje. Czasami okazuje się, że ułatwia to życie niewiernym partnerom. W odniesieniu do relacji rodzic-dziecko funkcja kontrolna może działać w obydwu kierunkach. Zatem w pewnym sensie komórka odbiera jej użytkownikowi prywatność i prawo do samotności. Z drugiej strony może ona dawać użytkownikom poczucie bezpieczeństwa. Omawiając różne oblicza komunikacji sieciowej nie sposób pominąć zagadnienia jakości kontaktów międzyludzkich. Najczęściej podkreśla się ich powierzchowność, brak czynnika niewerbalnego oraz wykorzystywanie najprostszych sposobów przekazywania informacji, takich jak skróty i symbole (Ulfik-Jaworska, 2003).

Oddziaływaniem mediów szczególnie może być zagrożona sfera wartości rodziny. Sieć bowiem propaguje swe wartości na dwa sposoby (Mastalski, 2008).

Pierwszy ze sposobów wpajania wartości przez sieć polega na selektywnym podejściu do sfery aksjologicznej. Zauważono, że większość środków przekazu regularnie nie przekazuje takich wartości jak: opieka, miłość, wzajemna pomoc, dzielenie się dobrami, radościami, smutkiem. W treści komunikatów dominują natomiast wartości promujące aktywność, wymierne osiągnięcia, materializm, własność, postęp, optymizm, konkurencję oraz indywidualizm (Zasępa, 2000).

Drugi zaś sposób przekazywania wartości przez media wiąże się ze specyfiką medium i sposobem odbioru treści przez jego użytkowników. Przykład może stanowić fakt, iż przedstawiana w mediach kultura konsumpcji sprowadziła święta religijne do zakupów przedświątecznych, pozbawiając je należytej godności (Mastalski, 2008).

Powyższa sytuacja może doprowadzić do anomii społecznej i chaosu aksjologicznego w grupie rodzinnej.

W świetle przedstawionych rozważań, dotyczących znaczenia sieci dla funkcjonowania grupy rodzinnej trudno jednoznacznie udzielić odpowiedzi na pytanie o jej pozytywny czy negatywny wpływ. Wiele zależy od poświęcanego im czasu, od sposobu, w jaki treści są przekazywane, od jakości przekazywanych informacji a także od czynników tkwiących w odbiorcy i jego środowisku (Braun-Gałkowska, Gała, Ulfik-Jaworska, (2003; Litwińska-Malec, 2003; Ulfik-Jaworska, 2003).

W związku z faktem, iż sieć tak silnie ingeruje w życie jednostek ich rodzin zagadnienie to stało się one przedmiotem zainteresowania autorek niniejszego artykułu.

CEL BADAŃ

Celem przedstawionych w niniejszym artykule badań o charakterze eksploracyjnym było określenie roli telefonii komórkowej w komunikacji rodzinnej. Podejmując próbę udzielenia odpowiedzi na postawiony problem badawczy sformułowano następujące pytania badawcze.

Czy badane kobiety wykorzystują telefony komórkowe w procesie komunikacji rodzinnej oraz jak często ma to miejsce?

Jaka forma kontaktu jest najczęściej wykorzystywana w komunikacji przy użyciu telefonii komórkowej przez badane matki?

Czy dzieci w badanych rodzinach posiadają telefony komórkowe i jaki istnieje cel, dla którego je im zakupiono?

Jakie funkcje spełnia w badanych rodzinach wykorzystywanie telefonii komórkowej?

Czy w percepcji badanych kobiet ich życie rodzinne uległo przemianom w konsekwencji obecności telefonii komórkowej w życiu społecznym?

Czy wiek badanych kobiet jak i wiek ich dzieci różnicuje preferowany przez nie styl wychowawczy?

Czy styl wychowania badanych kobiet różnicuje funkcje pełnione przez telefonię komórkową w badanych rodzinach?

PRZEBIEG I ZASTOSOWANE METODY BADAŃ

Badanie przeprowadzono w okresie od czerwca do września 2010 roku. Udział w nim wzięło 90 kobiet – matek⁸, w wieku od 21 do 50 lat. Badanie zostało przeprowadzone na za pośrednictwem for internetowych i grup tematycznych skierowanych do użytkowników płci żeńskiej: wizaż.pl, goldenline.pl, polki.pl, forum.gazeta.pl, MamaCafe.pl.

W celu zebrania materiału empirycznego posłużono się stworzoną na potrzeby niniejszego projektu badawczego ankietą internetową. Struktura ankiety zawierała dwie części. Część pierwsza ankiety obejmowała dane społeczno-demograficzne (płeć, wiek badanych, miejsce zamieszkania, stan cywilny, poziom wykształcenia, aktywność zawodowa, sytuacja ekonomiczna, rodzina pochodzenia). Natomiast druga część ankiety dotyczyła zagadnień związanych z rolą telefoni komórkowej w komunikacji rodzinnej.

Drugą zastosowaną techniką badawczą był test Style Wychowania w Rodzinie M. Ryś. Przy jej użyciu określono prezentowane przez badane kobiety style wychowania: styl demokratyczny, autokratyczny, liberalno-kochający i liberalno-niekochający (Ryś, 2004).

Opracowując zebrany materiał empiryczny użyto programu komputerowego SPSS PC+. Z uwagi na jakościowy charakter zebranych danych za pomocą ankiety wykorzystano zestawienia liczbowe i procentowe. Analiza uzyskanych wyników została dokonana w oparciu o jednoczynnikową analizę wariancji. We wszystkich obliczeniach przyjęto poziom istotności statystycznej $\alpha = 0,05$.

---

⁸ Z uwagi na fakt, iż współcześnie polska rodzina nosi znamiona matrycentryczności, tj. jest zorganizowana wokół matki, która wychowuje potomstwo, w niniejszym badaniu nie uwzględniono poglądów innych członków rodziny na rolę telefonii komórkowej w komunikacji rodzinnej. Temu zagadnieniu poświęcony zostanie odrębny artykuł.

CHARAKTERYSTYKA BADANEJ GRUPY

Wśród badanych kobiet najliczniejszą grupę 47,8% stanowiły kobiety mieszczące się w przedziale wiekowym 31- 40 lat. Kobiety od 21- 30 roku życia stanowiły 41,1%, natomiast najmniej liczną grupę (11,1%) tworzyły kobiety w przedziale wiekowym od 41 do 50 roku życia.

Ponad połowa badanych pochodziła z dużych miast (63,3%). Odpowiednio 21,1% i 15,6% pochodziło z małych miast (poniżej 100 tys. mieszkańców) oraz ze wsi.

Stan cywilny charakteryzujący 81,2% badanych kobiet najczęściej wskazywał na bycie mężatką. Kobiety funkcjonujące w związkach nieformalnych stanowiły 8,9% grupy, zaś 6,7% kobiet tworzyło rodziny monoparentalne. Natomiast 3,3% badanych stanowiły panny i wdowy.

Poziom wykształcenia ponad połowy badanych kobiet (56,7%) określono jako wyższy. Podobnie rozkładał się procent wykształcenia średniego (22,2%) i pół-wyższego (licencjat) (21,1%) w badanej grupie kobiet.

Analizując uzyskane dane okazało się, że większość badanych kobiet (74,4%) jest aktywna zawodowo, zaś 25,6% nie pracuje. Swoją sytuację ekonomiczną ponad połowa badanych (58%) oceniła jako przeciętną. Swe warunki finansowe jako bardzo dobre określiło 28,9% badanych kobiet, zaś 6,7% kobiet uznało je jako niedostateczne.

W znaczącej większości badane kobiety pochodziły z rodzin o pełnej strukturze (84,4%). Kobiet z rodzin niepełnych było 10%, zaś pochodzących z rodzin zrekonstruowanych było 5,6%.

WYNIKI BADAŃ

Próbując udzielić odpowiedzi na pierwsze postawione pytanie badawcze zauważono, że telefon komórkowy jest wykorzystywany przez członków rodzin w komunikacji rodzinnej. Z przeprowadzonych badań wynika, że 66,7% badanych tą drogą komunikuje się z małżonkiem/partnerem, zaś 4,4% ze swoim dzieckiem. Komórka jest wykorzystywana także do komunikowania się z przyjaciółmi (12,2%) jak i z osobami z pracy (11,1%) (Tabela 1).

Tab.1. Rozkład procentowy osób, z którymi najczęściej badane kobiety komunikowały się przez telefon komórkowy.

Z kim najczęściej komunikujesz się przez telefon komórkowy?	N	%
z małżonkiem/ partnerem	60	66,7
z rodzicami	0	0
ze swoim dzieckiem	4	4,4
z osobami z pracy	10	11,1
z przyjaciółmi/znajomymi	11	12,2
z innymi osobami	5	5,6

Źródło: Opracowanie własne.

Można zastanawiać się jak najczęściej jest wykorzystywany telefon komórkowy przez badane osoby? Okazuje się, że zdecydowanie w tradycyjny sposób, używając funkcji głosowej (Tabela 2).

Tab.2. Sposoby wykorzystywania telefonu komórkowego przez badane kobiety.

W jaki sposób najczęściej wykorzystujesz telefon komórkowy?	N odpowiedzi	% wszystkich odpowiedzi
rozmowy	80	58
sms (krótkie wiadomości tekstowe)	49	35,5
mms (komunikaty multimedialne)	4	2,9
gry	1	0,7
aparat fotograficzny	1	0,7
przypomnienie, budzik	1	0,7
Internet	2	1,4

Zebrany za pomocą ankiety materiał pozwala stwierdzić, iż 58% badanych preferuje kontakt telefoniczny przez nawiązanie rozmowy. Drugą często występującą wśród badanych (35,5%) formą komunikacji jest przysyłanie krótkich wiadomości tekstowych. Ponadto komunikacja odbywa się także przez komunikaty medialne (2,9% badanych) oraz Internet (1,4% badanych). Inne wymienione zastosowania telefonu komórkowego dotyczą wykorzystania go do gier (0,7%), jako aparatu fotograficznego (0,7%) oraz budzika (0,7%

badanych). Omówione powyżej wyniki badań stanowią odpowiedź na drugie pytanie badawcze.

Jeśli chodzi o częstotliwość kontaktu za pośrednictwem telefonii komórkowej to ponad połowa badanej grupy kobiet (51,1%) deklaruje 1 bądź 2 połączenia dziennie, co można określić jako stosunkowo rzadki kontakt. Często, tj. od 3 do 7 połączeń telefonicznych wykonuje dziennie 38,9% badanych kobiet. Pozostała część badanych (10%) określa się jako osoby bardzo często komunikujące się przez telefon komórkowy (Tabela 3).

Tab. 3. Rozkład procentowy częstości komunikowania się przy użyciu telefonu komórkowego.

Jak często komunikujesz się przez telefon w ciągu dnia?	N	%
rzadko (1-2 razy dziennie)	45	51,1
często (3-7 razy dziennie)	36	38,9
bardzo często (8 i więcej razy dziennie)	9	10

Źródło: Opracowanie własne.

Poszukując odpowiedzi na trzecie postawione pytanie badawcze przeanalizowano zgromadzony materiał empiryczny dotyczący wieku użytkowników telefonii komórkowej w grupie rodzinnej. Ustalono, że telefony posiadają nie tylko dorośli, ale także dzieci. W badanej grupie tylko dzieci w okresie wczesnego dzieciństwa, między 1 a 3 rokiem życia nie posiadały telefonu komórkowego (28,9%).

Najmłodsza grupa posiadaczy telefonów komórkowych to dzieci w wieku przedszkolnym od 4 do 6 roku życia (25,6%). Obecność telefonów komórkowych można zauważyć także w dwóch kolejnych grupach, a mianowicie w grupie dzieci będących w wieku szkolnym, przypadającym na okres od 7-12 roku życia (31,2%) oraz w grupie młodzieży w okresie wczesnej adolescencji (14,4%) (Tabela 4).

Tab.4. Wiek dziecka a posiadanie telefonu komórkowego.

Wiek dzieci:	N	%	Posiada telefon %
1- 3 lat	26	28,9	0
4-6 lat	23	25,6	1,1
7-12 roku	28	31,2	26,2
13-17 lat	13	12,2	9,9
M = 7,1			37,8

Źródło: Opracowanie własne.

Głównym motywem, który kierował rodzicem w chwili zakupu dziecku telefonu komórkowego była potrzeba komunikacji z dzieckiem w dowolnej chwili (30,1%). Ponadto telefon komórkowy ma zapewniać dziecku, w opinii badanych, bezpieczeństwo (12,2%). Respondentki, pytane o to, czy ich dziecko zna numery alarmowe w 57,8% odpowiedziały twierdząco, zaś w 42,2% negatywnie. Zatem należy mieć świadomość, iż samo posiadanie telefonu komórkowego bezpieczeństwa nie zapewni, raczej umiejętność odpowiedniego posłużenia się nim.

Niektórzy rodzice (8,1%) upatrują w telefonii komórkowej narzędzia, mającego na celu kontrolowanie dziecka. Pewna grupa badanych (6,5%) oceniła, iż telefon może służyć dziecku do dla zabawy i rozrywki. Posiadanie telefonu przez dziecko, jako przejaw konformizmu społecznego zadeklarowało 4,1% badanych matek (Tabela 5).

Tab.5. Rozkład procentowy motywów zakupu telefonu komórkowego dziecku.

Motywy zakupienia dziecku telefonu komórkowego:	N odpowiedzi	% wszystkich odpowiedzi
dla zabawy i rozrywki	8	6,5%
bo wszyscy jego rówieśnicy mają taki telefon	5	4,1%
dla bezpieczeństwa dziecka	15	12,2%
by mieć nad nim kontrolę	10	8,1%
by komunikować się z nim w każdej chwili	37	30,1%
by potwierdzić jego dojrzałość	2	1,6%
inne	46	4,1%

Źródło: Opracowanie własne.

Udzielając odpowiedzi na czwarte pytanie badawcze posłużono się zestawieniem procentowym, w celu ukazania różnorodności funkcji pełnionych przez telefonię komórkową w grupie rodzinnej.

Analizując przedstawione w tabeli 6 dane zauważono, że najważniejszą funkcją telefonii komórkowej, w percepcji badanej grupy kobiet jest zapewnienie poczucie bezpieczeństwa (40,2%). Około 28% badanych wskazuje także na możliwość szybkiego kontaktu dzięki sieci. Dla 8,7% badanych posługiwanie się telefonem komórkowym stanowi formę nauki zarządzania pieniędzmi. Dla pewnej grupy badanych (4,7%) użytkowanie telefonu komórkowego wiąże się z ograniczeniem sfery prywatności. Z kolei zaspokajanie potrzeb emocjonalnych członków rodziny np. okazywanie uczuć przez emotikony stanowi funkcję znaczącą dla 6,3% badanych. Dla podobnej grupy osób komunikacja przez komórkę przyczynia się zarówno do odczuwania przynależności do grupy rodzinnej (2,4%), jak i do facylitacji zdrady małżeńskiej (2,4%). Dla 1,6% badanych posiadanie telefonu komórkowego stanowi wyznacznik dobrej sytuacji materialnej rodziny a także pozwala oszczędzać czas.

Tab.6. Rozkład procentowy funkcji pełnionych przez telefonie komórkową.

Najważniejsze funkcje pełnione przez telefonię komórkową	N odpowiedzi	% wszystkich odpowiedzi
zaspokaja potrzeby emocjonalne członków rodziny (np. okazywanie uczuć przez emotikony)	8	6,3
daje poczucie przynależności do grupy rodzinnej	3	2,4
zapewnia poczucie bezpieczeństwa	51	40,2
jest wyznacznikiem dobrej sytuacji materialnej rodziny	2	1,6
daje potwierdzenie dorosłości	0	0
jest formą nauki zarządzania pieniędzmi	11	8,7
dostarcza wzorów spędzania wolnego czasu, np. gry	0	0
jest źródłem konfliktów rodzinnych	1	0,8
ułatwia zdradę małżeńską	3	2,4
odbiera prawo do prywatności	6	4,7
inne – ułatwia szybki kontakt	35	28
inne – ułatwia przepływ informacji	3	2,4
oszczędza czas	2	1,6
inne	2	1,6

Źródło: Opracowanie własne.

Udzielając odpowiedzi na pytanie czy życie rodzinne badanych osób, w ich percepcji, uległo przemianom w konsekwencji obecności telefonii komórkowej w życiu społecznym ponad połowa respondentek (63,3%) uznała, że nie. Zmiany w życiu rodzinnym zaobserwowało 36,7% badanych. Tabela 7 przedstawia obszary dotknięte wyżej wymienionymi zmianami.

Tab.7. Zmiany w zakresie funkcjonowania rodziny wywołane obecnością telefonii komórkowej w percepcji badanych kobiet.

Zmiany w zakresie funkcjonowania twojej rodziny wywołane obecnością telefonii komórkowej.	N odpowiedzi	% wszystkich odpowiedzi
łatwiej rozmawia się nam przez telefon niż w bezpośrednim kontakcie	3	4,2
trudniej rozmawia się nam przez telefon niż w bezpośrednim kontakcie	0	0
rozmowy z funkcją video powodują, że mniej za sobą tęsknimy	2	2,8
rozmowy z funkcją video powodują, że bardziej za sobą tęsknimy	0	0
wspólnie interesujemy się nowinkami technicznymi w zakresie telefonii komórkowej	3	4,2
nie jesteśmy zainteresowani nowinkami technicznymi w zakresie telefonii komórkowej	4	5,6
dzięki telefonii komórkowej łatwiej jest organizować życie rodzinne, np. wycieczki, spotkania z innymi	29	40,3
dzięki telefonii komórkowej trudniej jest organizować życie rodzinne	0	0
jest więcej wydatków, co silnie obniża na nasz poziom finansów	1	1,4
jest więcej wydatków, jednak znacząco nie obniża to naszego poziomu finansów	5	6,9
częściej rozmawiamy z dalszymi członkami rodziny	14	19,4
telefonii komórkowej nie ma wpływu na częstość rozmów z dalszymi członkami rodziny	11	15,3

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując dane zawarte w tabeli 7 okazało się, że 40,3% badanych kobiet uważa, że dzięki telefonii komórkowej łatwiej jest organizować życie rodzinne. Inną zmianą życia rodzinnego, która wynika z obecności sieci w życiu społecznym jest, w ocenie 19,4% badanych częstszy kontakt z dalszymi członkami rodziny. Dla 15,3% badanych telefon komórkowy nie wpływa na zmianę częstości rozmów z dalszymi członkami grupy rodzinnej.

Część badanych kobiet (6,9%) określa, że korzystanie z sieci wiąże się z wyższym poziomem wydatków, jednakże nie ocenia tej sytuacji jako znacząco wpływającej na płynność finansową rodziny. Zauważono, że istnieje pewien procent osób (4,2%) zainteresowany nowinkami technicznymi w zakresie rozwoju telefonii komórkowej, choć też podobna grupa badanych (5,6%) nie interesuje się nowościami z tego zakresu. Pojawiło się też spostrzeżenie badanych kobiet, że rozmowy przez telefon są łatwiej prowadzone niż w bezpośrednim kontakcie (4,2%) oraz, że wykorzystywanie funkcji video w telefonii komórkowej powoduje, iż członkowie rodziny mniej za sobą tęsknią (2,8%).

Analizując zagadnienie różnorodności stosowanych stylów wychowania w zależności od wieku matek oraz od wieku ich dzieci okazało się, iż w tym obszarze nie wystąpiły istotnie statystycznie różnice. Uzyskane dane zawarto w tabeli 8 oraz w tabeli 9.

Tab. 8. Porównanie średnich: style wychowania a wiek badanych matek.

Styl wychowania	Wiek matki				F	p
	21-30 lat N = 37	31-40 lat N = 43	41-50 lat N = 10	ogółem N = 90		
	M	M	M	M		
Styl demokratyczny	25,88	24,60	25,65	25,24	2,134	0,125
Styl autokratyczny	5,72	6,81	6,25	6,30	1,137	0,325
Styl liberalno-kochający	20,11	19,27	19,95	19,69	1,487	0,232
Styl liberalno-niekochający	5,03	5,29	4,30	5,07	0,350	0,706

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie uzyskanych danych stwierdzono, że we wszystkich badanych grupach wiekowych najwyższe średnie wyniki osiągnął styl demokratyczny oraz styl liberalno-kochający. Natomiast najniższe średnie wyniki otrzymano w stylu autokratycznym oraz liberalno-niekochającym.

Zatem można stwierdzić, iż wiek badanych kobiet nie różnicował sposobu oddziaływań wychowawczych wobec dzieci.

Podobne wyniki uzyskano sprawdzając czy wiek dziecka określa stosowany wobec niego styl wychowania. Okazało się, że tu także nie występują istotne statystycznie różnice (tab.9).

Tab.9. Porównanie średnich: style wychowania a wiek dzieci.

Styl wychowania	Wiek dziecka				F	p
	1-2 lata N = 18	3-6 lat N = 32	7-12 lat N = 28	13-17 lat N = 13		
	M	M	M	M		
Styl demokratyczny	25,94	25,55	24,84	24,04	1,416	0,244
Styl autokratyczny	5,278	6,750	6,536	6,231	0,849	0,471
Styl liberalno-kochający	19,81	20,06	19,14	19,35	0,886	0,452
Styl liberalno-niekochający	4,611	5,172	5,089	6,038	0,426	0,735

Źródło: Opracowanie własne.

Zauważono, że we wszystkich badanych grupach wiekowych dzieci dominował styl demokratyczny oraz liberalno-kochający. Natomiast niskie wyniki średnie uzyskano w zakresie stylów autokratycznego oraz liberalno-niekochającego.

Udzielając odpowiedzi na ostatnie postawione pytanie badawcze, dotyczące tego czy style wychowania przejawiane przez badane matki różnicują funkcje telefonii komórkowej w badanych rodzinach stwierdzono, że tak. W celu uczynienia analiz statystycznych bardziej czytelnymi funkcje telefonii komórkowej pogrupowano w dwa główne rodzaje: funkcję emocjonalną (zaliczono tu następujące funkcje: zaspokajanie potrzeb emocjonalnych członków rodziny, zaspokajanie poczucia przynależności do grupy rodzinnej, poczucie bezpieczeństwa, poczucie prawa do prywatności) oraz funkcję umożliwiającą przewidywanie i przekształcanie rzeczywistości, czyli funkcję pragmatyczną (zaliczono tu następujące funkcje: wyznacznik dobrej sytuacji rodziny, forma nauki zarządzania pieniędzmi, daje potwierdzenie dorosłości, dostarcza wzorów spędzania wolnego czasu, jest źródłem konfliktów rodzinnych, ułatwia szybki kontakt i przepływ informacji, oszczędza czas). Uzyskane rezultaty badawcze zawarto w tabeli 10.

Tabela 10. Zróznicowanie średnich wyników w zakresie funkcji telefonii komórkowej i stylów wychowania.

Styl wychowania	Funkcja emocjonalna N = 60	Funkcja pragmatyczna N = 66	F	p
	M	M		
Styl demokratyczny	24,57	25,88	6,220	,014
Styl autokratyczny	6,767	5,470	5,476	,021
Styl liberalno-kochający	19,53	19,98	1,158	,284
Styl liberalno-niekochający	5,550	5,550	1,226	,270

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując uzyskane dane stwierdzono, że dwa style wychowania, tj. styl demokratyczny i styl autorytarny różnicują funkcje pełnione przez telefonię komórkową w percepcji badanych matek.

Matki posługujące się w wychowaniu zasadami demokratycznymi i uznaniem praw dziecka częściej były skłonne wiązać wykorzystanie telefonii komórkowej z funkcją pragmatyczną niż emocjonalną telefonii komórkowej ($F=6,220$; $p\leq,014$).

Drugą istotnie statystyczną różnicę ($F=5,476$; $p\leq,021$) zauważono w grupie matek skłonnych do przejawiania stylu autokratycznego w wychowaniu dzieci. Matki te istotnie częściej upatrywały roli telefonii komórkowej w realizacji funkcji emocjonalnej.

Pozostałe, uwzględnione w badaniach style wychowania tj. styl liberalno-kochający oraz styl liberalno-niekochający nie różnicowały badanych grup w zakresie funkcji telefonii komórkowej.

ZAKOŃCZENIE

Życie społeczne człowieka uzewnętrznia się przez proces komunikacji, czyli wymianę informacji. O tym, że komunikacja jest wyjątkowo ważnym dla człowieka procesem świadczy fakt, iż na porozumiewanie się z innymi ludźmi przeznaczają, poza godzinami snu, około 70% czasu. Z tego 11% przypada na pisanie, 15% na czytanie, 32% na mówienie i 42-57% na słuchanie (Cooper, 1994).

J. Stewart uważa, że wysokie kompetencje w zakresie komunikowania się wpływają na wyższą jakość życia. Odnosi się ona nie tylko do sfery życia zawodowego, wymagającego kontaktowania się z innymi ludźmi, ale także do obszaru relacji rodzinnych (Stewart, 2000).

We współczesnym świecie, w związku z dynamicznym postępem technologicznym, a szczególnie sieci, rozumianej jako sieć telefonii komórkowej, jak i sieć połączeń internetowych, kontakty międzyludzkie uległy znacznym przekształceniom w porównaniu do ubiegłych epok. Choć stały się one częstsze, to jednak pozbawione bliskości i intymności. Cechuje je bowiem powierzchowność i zatracenie podmiotowego charakteru. Ludzie kontaktują się często z innymi osobami w celu zaspokojenia swych potrzeb instrumentalnych, a nie z potrzeby bliskości (Janicka, 2005).

Ponadto elementy tworzące kulturę elektronicznej informacji (telewizja, radio, Internet, telefonia komórkowa) pełnią rolę potężnych architektów wyobraźni, aspiracji, sądów moralnych czy modeli życia, w tym także rodzinnego (Pilch, 2010).

Zatem interesującym z naukowego punktu widzenia wydało się dokonanie analizy funkcjonowania środowiska rodzinnego w sferze komunikacji, bowiem wyniki z przeprowadzonych badań wskazały, iż ponad połowa badanych kobiet posługuje się telefonem komórkowym w kontakcie z rodziną, głównie z małżonkiem. Najczęściej kontakt ten przebiega przy wykorzystaniu funkcji głosowej telefonu komórkowego oraz przy użyciu krótkich wiadomości tekstowych (sms). Deklarowana przez ponad połowę badanych osób częstość nawiązywania połączeń za pomocą sieci została skategoryzowana jako rzadka. Być może z uwagi na koszt połączeń bądź też ograniczenia czasowe rozmówców.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż posiadaczami telefonów komórkowych w polskich rodzinach są nie tylko dorośli ale także dzieci. Niektórzy rodzice uznają, że już w wieku przedszkolnym warto wyposażyć dziecko w aparat telefoniczny. Jednak najczęściej posiadała go grupa dzieci w wieku szkolnym i dorastania. Ma to związek z poziomem funkcji poznawczych dziecka, które potrafi zrozumieć zastosowanie i zasady obsługi telefonu komórkowego. Ponadto jest to wiek, kiedy dzieci, z uwagi na obowiązek szkolny, częściej są poza bezpośrednią kontrolą rodziców niż dzieci w wieku przedszkolnym. Te ostatnie bowiem nie zawsze uczęszczają do przedszkola i jeśli się tak zdarza to zwykle są pod opieką dorosłego opiekuna. Można wnioskować, że możliwość szybkiego kontaktu z dzieckiem spełnia w relacjach rodzic-dziecko funkcję pragmatyczną, nie emocjonalną.

Zapewnienie dziecku bezpieczeństwa i możliwość szybkiego komunikowania się z nim w każdej chwili stanowiły dwa główne motywy zakupu dziecku aparatu komórkowego. Sądzi się, że w ponad połowie badanych przypadków telefon mógł zapewniać poczucie bezpieczeństwa, bowiem dzieci znały numery alarmowe. Pozostałej części badanych należałoby uświadomić, iż samo posiadanie telefonu komórkowego bezpieczeństwa nie zapewni, a raczej umiejętność odpowiedniego posłużenia się nim

Podjmując próbę określenia funkcji pełnionych przez telefonię komórkową w grupie rodzinnej stwierdzono, że cechuje je duża różnorodność. Funkcją najczęściej wymienianą przez badane kobiety okazało się zapewnienie poczucia bezpieczeństwa. Kolejną często wymienianą funkcją telefonii komórkowej była możliwość szybkiego komunikowania się.

W literaturze przedmiotu można zauważyć różne definicje poczucia bezpieczeństwa. Za M. Ziemiąską przyjmuje się, iż zaspokojenie potrzeby bezpieczeństwa ujawnia się poprzez: okazywanie zainteresowania samopoczuciem psychicznym i fizycznym członków rodziny, zainteresowanie ich pracą zawodową, wyrozumiałość dla ich niedoskonałości oraz ujawnianie się dyspozycyjności do udzielania wsparcia swoim bliskim (Ziemska, 1979).

Zatem w świetle powyższego telefonia komórkowa jest narzędziem, które tylko w małej części pozwala realnie zaspokoić potrzebę bezpieczeństwa członków rodziny. W stosunku do grupy rodzinnej można bowiem wyróżnić zewnętrzne jak i wewnętrzne uwarunkowania poczucia bezpieczeństwa. Do zewnętrznych determinant bezpieczeństwa rodzinnego zaliczane są czynniki polityczne, ekonomiczne oraz społeczne. Natomiast wśród wewnętrznych uwarunkowań poczucia bezpieczeństwa rodziny ważną rolę odgrywają: wzorce i doświadczenia rodzinne, warunki oraz poziom zaspokajania podstawowych potrzeb psychicznych, świadomość celów wychowawczych rodziców oraz sposoby ich realizacji, postawy rodzicielskie, klimat emocjonalny rodziny, rodzaj stosunków interpersonalnych w grupie rodzinnej, a także struktura rodziny i jej poziom moralno - społeczny (Rostowska, 2006b).

Zatem znaczenie telefonii komórkowej w zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa uważa się za przeceniane w ocenie badanych kobiet. Możliwe, że jest to odpowiedź na sytuację dotyczącą aktualnie wielu polskich rodzin, dla których dom rodzinny, stanowiący tradycyjnie źródło wszelkich więzi emocjonalnych często przestaje zapewniać poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji (Walęcka-Matyja, 2010).

Analizując uzyskane wyniki w obszarze zmian w zakresie funkcjonowania rodziny wywołane obecnością telefonii komórkowej w percepcji badanych kobiet okazało się, że najwięcej osób wskazuje na większą łatwość w organizowaniu życia rodzinnego, np. wycieczki, spotkania z innymi. Na uwagę zasługuje także fakt, iż badane określają, iż częściej rozmawiają z dalszymi członkami rodziny.

Wskazane przez badaną grupę kobiet zmiany, w zakresie funkcjonowania życia rodzinnego zmierzają w pozytywnym kierunku, mającym na celu zwiększenie spójności grupy rodzinnej.

W ramach badań przedstawionych w niniejszym artykule rozważano także, czy matki prezentujące różne style wychowania, tj. demokratyczny, autokratyczny, liberalno-kochający oraz liberalno-niekochający percypują różne funkcje telefonii komórkowej.

Na podstawie przeprowadzonych analiz statystycznych okazało się, że matki preferujące styl demokratyczny istotnie częściej wykorzystywały telefonię komórkową do przewidywania i przekształcania rzeczywistości (funkcja pragmatyczna). Zatem możliwe, że aspekty emocjonalne relacji z członkami rodziny były zaspakajane w relacjach bezpośredniego kontaktu interpersonalnego (face to face).

Matki uwzględniające prawa dziecko częściej niż matki posługujące się stylem autokratycznym spostrzegały telefon komórkowy jako narzędzie dające potwierdzenie dorosłości, dostarczające wzorów spędzania wolnego czasu i nauki zarządzania pieniędzmi, ułatwiające szybki kontakt i przepływ informacji, a w konsekwencji oszczędzające czas. Ponadto wiązały posiadanie telefonu komórkowego z wyznacznikiem dobrej sytuacji rodziny jak i też z potencjalnym źródłem konfliktów rodzinnych.

Powyższy wynik może wiązać się ze specyfiką stylu demokratycznego, który cechuje m.in. luźny sposób kontroli, nienarzucanie zadań, niestosowanie surowej represji a raczej posługiwanie się perswazją oraz dbanie o zaspakajanie potrzeb członków rodziny (Ryś, 2004).

Natomiast matki wychowujące dzieci w stylu autokratycznym częściej percypowały funkcje emocjonalną telefonii komórkowej. Według nich telefon komórkowy pełni rolę narzędzia pewnego rodzaju kontroli członków rodziny poprzez zaspokajanie ich potrzeb emocjonalnych, w tym poczucia afiliacji i bezpieczeństwa. Jednocześnie sytuacja ta może też odbierać prawo do prywatności innym członkom rodziny. Ponadto specyfika stylu autokratycznego wymaga narzucania przez matki swej woli w kontaktach bezpośrednich, zatem telefonia komórkowa ułatwia im realizowanie funkcji emocjonalnej. Tu telefon komórkowy jest swego rodzaju uzupełnieniem, narzędziem kompensacji w zakresach, które nie są zaspokajane na polu rodzinnym w kontaktach osobistych

W świetle powyższego nadal trudno jednoznacznie określić rolę telefonii komórkowej w życiu rodzinnym, a szczególnie w sferze komunikacji zachodzącej między członkami rodziny. Ma ona wiele zalet ale także ograniczeń. Badania przedstawione w niniejszym artykule wpisują się w nurt badań eksploracyjnych nad nowym i nieodwracalnym zjawiskiem społecznym jakie stanowi rozwój sieci (telefonii komórkowej i Internetu), przybliżając w pewnym zakresie badane zjawisko. Mogą one także stanowić asumpt do kolejnych badań nad tym zagadnieniem.

BIBLIOGRAFIA

- Adler R.B., Rosenfeld L.B., Proctor R.F. (2006). *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania się* (s.445-446). Poznań: Rebis.
- Braun-Gałkowska M. (2010). Rodzina wśród mediów. W: T. Rostowska, A. Jarmołowska (red.). *Rozwojowe i wychowawcze aspekty życia rodzinnego* (s.22-32). Warszawa: Difin.
- Braun-Gałkowska, M., Gała, A., Ulfik-Jaworska, I. (2003). Treść programów emitowanych przez pięciu polskich nadawców telewizyjnych - raport z badań (część I). *Edukacja Medialna*, 1, s.17-21.
- Cooper P. (1994). *Sprawne porozumiewanie się* (s.6). Warszawa: Wydawnictwo Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.
- Filip A. (2010). Korzystanie z mediów przez młodzież gimnazjalną a sposoby rozwiązywania konfliktów z rodzicami. W: T. Rostowska, A. Jarmołowska (red.). *Rozwojowe i wychowawcze aspekty życia rodzinnego* (s.33-44). Warszawa: Difin.
- Grzeszak A. (2010). Bez komórek nie ma życia. *Polityka*, 37, s.48-50.
- Harwas-Napierała B. (2006). Komunikacja interpersonalna i jej kształtowanie jako istotny wymiar jakości życia rodziny. W: T. Rostowska, A. Jarmołowska (red.). *Rozwojowe i wychowawcze aspekty życia rodzinnego* (s. 29-42). Warszawa: Difin.
- Janicka I. (2005). Rodzina a poczucie osamotnienia. W: H. Cudak, H. Marzec (red.). *Współczesna rodzina polska-jej stan i perspektywy* (s.314-322). Mysłowice: Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hłonda w Mysłowicach.
- Litwińska-Malec K. (2003). Preferowanie przez dzieci audycji telewizyjnych z elementami przemocy a techniki wychowawcze ich rodziców. W: A. Gała (red.). *Kręgi wychowania* (s.125-137). Lublin: KUL.
- Mastalski J.(2008). Toksyczne interakcje rodzinne w społeczeństwie konsumpcyjnym. Wymiar aksjologiczny. W: L. Golińska, B. Dudek (red.). *Rodzina i praca z perspektywy wyzwań i zagrożeń* (s.273-282). Łódź: UŁ.
- Nęcki Z. (1996). *Komunikacja międzyludzka* (s.97). Kraków: Wyd. Profesjonalnej Szkoły Biznesu.
- Pilch T. (2010). Społeczeństwo wobec szkoły-szkola wobec przyszłości. W: J. Surzykiewicz, M. Kulesza (red.). *Ciągłość i zmiana w edukacji szkolnej* (s.21-34). Łódź: UŁ.
- Przetacznik- Gierowska M., Włodarski Z. (1994). *Psychologia wychowawcza, t.2* (125-127, 189-191). Warszawa: PWN.

- Rostowska T. (2006a). Wychowawcza rola szkoły w perspektywie psychologicznej. W: Rostowska T., Rostowski J. (red.). *Wokół wychowania. Rola rodziny i szkoły w procesie socjalizacji dziecka* (s. 47-56). Łódź: WSI.
- Rostowska T. (2006b). Rozwojowe aspekty jakości życia rodzinnego. W: T. Rostowska, A. Jarmołowska (red.). *Rozwojowe i wychowawcze aspekty życia rodzinnego* (s.11-27). Warszawa: Difin.
- Rostowski J. (2003). Style przywiązania a kształtowanie się związków interpersonalnych w rodzinie. W: I. Janicka, T. Rostowska (red.). *Psychologia w służbie rodziny* (s.19-32). Łódź: UŁ.
- Ryś M. (2004). *Systemy rodzinne. Metody badań struktury rodziny pochodzenia i rodziny własnej* (17-18, 49-55) Warszawa: CMPPP.
- Stewart J. (2000). *Mosty zamiast murów* (s.66-67). Warszawa: PWN.
- Tryjarska B. (2000). Rodzina w ujęciu systemowym. W: E. Milewska, A. Szymanowska (red.). *Rodzice i dzieci. Psychologiczny obraz sytuacji problemowych* (s.7-21). Warszawa: CMPPP MEN.
- Ulfik-Jaworska, I. (2003). Co z nich wyrośnie? Wirtualny świat dzieci i młodzieży. W: R. Szwed (red.). *Spółeczeństwo wirtualne. Spółeczeństwo informacyjne*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 145-169.
- Walęcka-Matyja K.(2010). Rodzinne uwarunkowania poczucia bezpieczeństwa młodzieży z rodzin pełnych, niepełnych i zrekonstruowanych. W: T. Rostowska, A. Jarmołowska (red.) *Rozwojowe i wychowawcze aspekty życia rodzinnego* (s.46-64). Warszawa: Difin.
- Zasępa T. (2000). *Media, człowiek, społeczeństwo. Doświadczenie europejsko-amerykańskie* (s.164). Częstochowa: Edycja św. Pawła.
- Ziemska M. (1979). *Rodzina a osobowość* (163-164). Warszawa: Wiedza powszechna.

Netografia:

pl.wikipedia.org/wiki/Polska

www.tsglobal.com